ALLA SACRA RE

DI

FERDINA

RE DEL REGNO DEI

EC. EC. 1

RATIO

ATQUE

INSTITUTIO

STUDIORUM

SOCIETATIS JESU.

ROMAE
IN COLLEGIO URBANO.
1832.

AD
PRAEPOSITOS PROVINCIALES,
RECTORES COLLEGIORUM,
PRAEFECTOS STUDIORUM,
AC PROFESSORES

JOANNES ROOTHAAN

PRAEPOSITUS GENERALIS

SOCIETATIS JESU.

Quod jam in prima post restitutam Societatem Congregatione generali a Provinciis postulatum fuerat, quodque quam esset necessarium experientia deinceps magis demonstravit, ut scilicet studiorum nostrorum Ratio praesentibus temporibus accommodaretur; id ex postremae Congregationis auctoritate curatum, et utcumque tandem effectum, vobis RR. PP. proponimus ita in opus deducendum, ut siquid in ipso usu occurrat incommodi remedium deinceps adferri, si quid majoris commodi gratia adjungendum videatur, addi suo tempore

possit. Aliquot Patres, ut nostis, e diversis lectos Provinciis Romam advocavimus, qui quae in Provinciis notata et animadversa in Rationem studiorum fuerant, secum cum attulissent, longo labore et accurato studio inter se omnia conferentes, ea demum proposuerunt, quae a PP. Assistentibus et nobis examinata ac diligenter discussa, vobis tandem offerimus, usu atque exercitatione probanda, ut dein emendata iterum, ubi opus fuerit, vel aucta, legis universalis vim ac sanctionem obtineant.

Grave sane erat, si quod aliud, negotium, in quo nihil leviter, nihil praepropere actum oportuit. Neque vero, ut in epistola ad Provincias missa, qua Patres deputati ad praeparanda huic operi necessaria vocabantur, monuimus, de nova studiorum Ratione formanda agendum fuit, sed de eadem illa antiqua nostris accommodanda temporibus; » quo in-
» telligeretur, quanta cum reverentia
» hoc negotium tractandum esset,
» quamque non leviter nec temere
» quidquam in eo opere mutandum,

» quod et a summis viris, collatis
» diu multumque consiliis, redactum,
» et duorum fere saeculorum felici
» experientia comprobatum, et ab
» ipsis etiam Societatis hostibus sum-
» mis non raro laudibus commenda-
» tum fuisset ».

Quid enim? Ex tam multis, quae in juventutis institutione studiorumque tractatione a decem eoque amplius lustris invecta sunt nova, probari fortasse poterant omnia et adoptari in scholis nostris? novae in dies methodi, novae formae inventae, novus in tractandis scientiis ordo rerum ac temporum, saepe quidem vel inter sese pugnantes ac repugnantes, qui poterant norma fieri studiis nostris? Quis potius hominum recte sentientium tam multa innovata non deploret, quorum tam amari exstiterunt Ecclesiae reique publicae fructus?

In superioribus quidem scholis sive in gravioribus studiis tractandis nihil admodum esse soliditatis, speciei multum; eruditionis exuberantis indigestam copiam, exactae ratiocinationis parum; scientias, si physica et

mathematica excipias, non veros fecisse progressus, sed fere in summa confusione versari, ut non raro ex qua parte stet veritas vix appareat, passim boni omnes ingemiscunt. Logicae, ac dialecticae severae studium poene despectum jacere; hinc errores mentibus hominum etiam non illiteratorum inseri, et, quo fato vel qua fortuna nescias, celebrari pro certis veritatibus ac laudibus extolli, quod nihil stricte et accurate dicatur, nulla definitionis distinctionisve ratio habeatur. Itaque, degustatis leviter philosophicis disciplinis, prodire juvenes nullis instructos armis adversus sophismata novatorum, quae ne discernere quidem a solidis argumentis sciant. Hinc quibusvis erroribus etiam absurdissimis, qui nisi de rebus gravissimis ageretur, risu magis quam confutatione digni essent, capi mentes et illaqueari, quin ulla occurrat detegendae et commonstrandae falsitatis ratio.

De scholis inferioribus quid dicam? omne studium in eo positum, ut quam plurima pueri discant, di-

scant autem quam brevissimo tempore, et quam minimo labore. Belle sane. Sed ista tam multarum rerum disciplinarumque varietas, quas summis labris attingunt potius adolescentuli quam hauriunt, illud scilicet efficit, ut sibi quidem multa scire videantur, et aliquando semidoctorum turbam, scientiis aeque ac reipublicae, siqua est alia, perniciosissimam augeant; at nihil vere ac solide sciant. *Ex omnibus aliquid: in toto nihil.* Ut percursis brevi tempore humanitatis studiis, aetate tenerrimi, ingenio etiamnum rudi, ad gravissima philosophiae superiorumque scientiarum studia accedant, ex quibus cum emolumenti veri capiant ferme nihil, tum majoris libertatis usu capti in vitium praecipites rapiuntur, futuri mox doctores, certe, ut lenissime dicamus, immaturi. Quod autem methodi usque faciliores excogitentur, id siquid habere videtur commodi, habet: certe et illud incommodi non parum, quod primum quidem quae sine labore comparantur, levissime etiam mentibus adhaereant; et brevi tempore acquisi-

ta brevi oblivione deleantur; deinde, quod quidem gravioris longe damni est, licet fortasse minus a plerisque cogitetur, quod ille deperdatur puerilis institutionis fructus vix non praecipuus ut, a teneris annis ad seriam animi applicationem, et ad laborem non sine vi aliqua sibi illata tolerandam assuescant; quod quantum valeat in omnem deinceps aetatem ad pravos animi motus compescendos, et ad imperandum sibi, quotquot fuere sapientes homines intellexerunt, et Spiritus Sanctus docet, ubi ait: *Bonum est homini, si portaverit jugum ab adolescentia sua.*

Haec ergo tam multa non nova magis quam noxia, ac nimium quantum Ecclesiae reiquepublicae perniciosa, ejusmodi sunt, quae a nobis adoptari nullo modo possint, nisi velimus a fine, ob quem isti scholarum labores a Societate suscipiuntur, plane aberrare; qui nequaquam in sola instructione literaria situs est, sed vel maxime institutionem juventutis christianam sibi propositam habet; sine qua scilicet eruditionis ac doctrinae

quantamvis copiam profecto plus damni quam utilitatis in rempublicam conferre tristis nimium multorum annorum experientia comprobavit.

Verum si novas istas methodos admittere nec decet nos, neque fas est in iis quae rectae institutioni ac scopo Societatis adversantur; si novitatum amatoribus, etiamsi vel maxime liceret aut expediret, satis a nobis fieri ne posset quidem, cum plerique non ab antiquis magis quam inter se discrepantia et pugnantia postulent: in aliquibus tamen quae rectae institutionis substantiam non attingunt, a Patrum nostrorum usu recedere temporum nos cogit necessitas; cui eatenus servire non modo nefas non est; sed rationi Instituti nostri ad majorem Dei gloriam vel maxime consentaneum.

Et in studiis quidem altioribus pertractandis, quam multa, quae olim ne in controversiam quidem vocabantur, hac autem iniquitate temporum acriter oppugnantur, firmis argumentis constituenda sunt, ne veritatis ipsa fundamenta subruantur. Quam

multa vicissim, quae olim ad ingenii exercitationem magis quam ad veritatis confirmationem prolixe etiam agitabantur, nunc utilius omittenda; ut magis necessariis tempus suppetat, iis inquam doctrinis firmandis, in quibus summa rerum vertitur; utque ea, quae ad dubitationem in rebus etiam certissimis atque clarissimis movendam excogitata a male feriatis vel impiis hominibus fuere, veritatis luce discutiantur ac refellantur. Licuerit sane meliori aevo ingenio indulgere, et innoxiis licet, minus tamen utilibus quaestionibus diutius inhaerere; at nunc quidem certe necessitati magis serviendum est, idque eo etiam magis, quod ubique ferme jam angustioribus spatiis studiorum curriculum circumscribatur, cui incommodo remedium per nos adferri optare quidem possumus, sperare vix ac ne vix quidem audemus.

Eadem necessitas plus nunc temporis, quam olim, physicis ac mathematicis studiis tribui postulat. Neque vero haec studia, aut a suo Instituto aliena umquam existimavit Societas,

aut nobis ea nunc negligere licet, quae maximi hac tempestate fiunt, et sine quibus Societatis academiae honorem tueri suum nequaquam possent, nec publicae exspectationi respondere. Quod si hisce scientiis multi in sanctissimae religionis detrimentum abusi sunt, tantum abest ut propterea deseri illae a nobis debeant, ut hoc vel maxime nomine studiosius ad eas incumbere etiam Nostros necesse sit, quo inimicis arma eripere, et quibus isti ad veritatem impugnandam abutuntur, iis ad veritatis defensionem recte uti nos possimus. Veritas enim ubique sibi constat et in omnibus scientiis una semper atque eadem eminet: nec fieri potest, ut quod in physicis aut mathematicis verum sit, veritati altioris ordinis unquam repugnet; modo ne ficta pro libidine, ac temere affirmata pro veris atque indubitatis obtrudantur; quod ipsum impiorum artificium detegere atque convellere, studium est christiano ac religioso physices ac matheseos cultore dignissimum.

Denique in scholarum inferiorum ratione illud providendum fuit, ut in

illis tum accessoriis quibusdam rebus addiscendis aliquid temporis assignaretur, tum praesertim linguae ac literaturae patriae diligentior daretur opera, ita tamen ut salvum semper maneret ac praecipuum studium latinarum graecarumque litterarum; quae ut olim fuere, ita sunt etiam nunc principes solidae doctrinae bonaeque literaturae fontes, ac perfectissima pulchritudinis exempla; quae si ob oculos animosque magis versarentur, non tam multa prodirent in dies hominum ingeniosorum scripta non minus dicendi forma ac stilo quam sententiis et opinionibus nova plane ac singularia, quae vulgo quidem admirationi sunt ac stupori, sapientes tamen quique ac verae *pulchritudinis studium habentes*, ea ut depravatae nostris temporibus una cum moribus eloquentiae signa minime dubia miserantur ac dolent.

In eo igitur totus hic accommodandae Rationis studiorum versatus est labor, ut necessitati temporum ita serviretur, quo tamen de solida rectaque juventutis institutione quam minimum decederet.

Reliquum nunc est RR. PP., ut quae hic parata vobis offerimus, studiose ac diligenter in opus deducantur. Licet enim quaedam in his nunc quidem nonnisi temporaria sint, donec ipso usu atque experientia duce quid fortasse immutandum, quid adjungendum, quid tollendum sit, appareat; si tamen, quod nondum definita penitus ac stabilita sint, ideo segnius in actum deducerentur, numquam posset de successu certum ferri judicium. Itaque Superiores executionem ut urgeant, vehementer commendamus; designenturque in singulis Collegiis, qui successum hunc ipsum observent, et quid forte incommodi alicubi occurrat, quid majoris commodi gratia adhiberi posse videatur, adnotent, nobisque, quae illi adnotaverint, Praepositi Provinciales cum suis Consultoribus considerata et expensa transmittant.

Et quoniam novae in dies, in philosophicis praesertim disciplinis, exsurgentes opiniones vigilantiam nostram merito acuere debent, urgendum censemus quod Congregatio ab restituta

Societate prima faciendum praescripsit, ut scilicet Provinciales nobis approbandum proponant elenchum opinionum, quas a Nostris doceri non expediat.

Itaque ad grande munus studiosae juventutis instituendae strenue quisque pro gradu et officio suo incumbamus. Cum enim illud unum sit e praecipuis Societatis nostrae ministeriis, ob quod inter caetera et Pius VII. sa: mem: Societatem redivivam voluit, et Principes ac populi eamdem potissimum expetiverunt; cogitemus quaeso quantum cordi nobis id esse debeat, quo Ecclesiae reiquepublicae de nobis exspectationi respondeamus, Deoque optimo maximo, quod caput est, operam nostram probemus: cui equidem multis Sacrificiorum millibus e Societatis thesauro oblatis supplicare pro felici hujus tanti operis successu non destiti, nec porro desistam, et in hoc eodem negotio supplices mecum apud Dominum omnes vos cupio. Romae 25. Julii 1832.

REGULAE

PROFESSORUM

CLASSIUM INFERIORUM

REGULAE COMMUNES

PROFESSORIBUS CLASSIUM INFERIORUM.

1. Adolescentes, qui in Societatis disciplinam traditi sunt, sic Magister instituat, ut una cum litteris mores etiam Christianis dignos in primis hauriant. *Finis.* p.4.c.7. §.2.

Feratur autem ejus peculiaris intentio tam in lectionibus, cum se occasio obtulerit, quam extra eas, ad teneras adolescentium mentes obsequio et amori Dei, ac virtutum, quibus ei placere oportet, praeparandas: sed praecipue ea, quae sequuntur, observet. p.4.c.16.§.4

2. Orationem brevem ante scholae initium dicat aliquis ad id institutam: quam Praeceptor, et discipuli omnes aperto capite, et flexis genibus attente audient: ante lectionis vero initium ipse Praeceptor signo Crucis se muniat aperto capite, et incipiat. ibid. C. *Oratio ante lectionem.*

3. Missae et concioni curet ut intersint omnes, Missae quidem quotidie, concioni vero diebus festis: ad quam praeterea bis saltem singulis hebdomadis eos in quadragesima mittat, aut etiam pro regionis consuetudine ducat. *Missa et Concio.* ibid. §. 1. p.4.c.7. §.2.

4. Doctrina Christiana in omnibus classibus ediscatur: et in tribus quidem Grammaticis, et aliis etiam si opus fuerit, feria sexta vel sabbatho memoriter recitetur. Pro quovis autem *Doctrina Christiana.* p.4. c.7.§.2. et c.16.§ 2.

scholae gradu explicationes ampliores tradantur atque exigantur.

Adhortatio p.4.c.7. §.2.

5. Piam cohortationem, vel doctrinae explicationem, feria item sexta, aut sabbatho habeat per semihoram, hortetur autem potissimum ad orandum Deum quotidie, praecipue vero ad coronam B. Virginis, aut officium quotidie recitandum, ad excutiendam conscientiam vesperi, ad sacramenta poenitentiae et eucharistiae frequenter ac rite obeunda, ad sacratissimum Cor Jesu devote colendum: ad vitandas noxias consuetudines, ad vitiorum detestationem, ad virtutes denique colendas christiano homine dignas.

Colloquia spiritualia. p.4.c.4. §.6.

6. Privatis etiam colloquiis eadem ad pietatem pertinentia inculcabit, ita tamen, ut nullum ad religionem nostram videatur allicere: sed si quid hujusmodi cognoverit, ad confessarium rejiciat.

Litaniae et devotio erga B. Virginem.

7. Litanias beatissimae Virginis sabbatho sub vesperum in sua classe recitari jubeat, vel, si moris sit, in templum ad easdem cum ceteris audiendas ducat: pietatem vero in eamdem Virginem et Angelum etiam Custodem discipulis diligenter suadeat.

Lectio spiritualis. p 4. c. 5. E.

8. Lectionem spiritualem, praesertim de sanctorum vitis, vehementer commendet, contra vero non solum ipse ab impuris scriptoribus, et omnino in quibus sit aliquid quod bonis moribus nocere queat, juventuti praelegendis abstineat; sed ab iisdem etiam extra scho-

lam legendis discipulos quam maxime potest, deterreat.

9. Confessiones singulis mensibus ut a nemine omittantur efficiat: jubebit autem eos tradere suum in schedula descriptum nomen, cognomen, et classem Confessariis; ut schedulas postea recognoscens, quinam defuerint, intelligat. p.4.c.16.§.1 *Confessio.*

10. Oret Deum saepe pro suis discipulis, eosque religiosae vitae suae exemplis aedificet. *Orandum pro discipulis.*

11. Praefecto horum studiorum obtemperabit in iis quae ad haec studia et scholae disciplinam pertinent: quo inconsulto, neque ullum in scholam admittet, aut dimittet, nec librum ullum suscipiet explicandum, nec ullam cuivis a communibus scholae exercitationibus immunitatem dabit. *Praefecto obtemperandum.*

12. §. 1. Scholae omnes in suo se gradu contineant. Et de rhetorica quidem, et humanitate dicetur seorsim: grammaticae vero tres scholae esse debent, quibus ejusdem quidam quasi cursus, absolvatur. Omnia proin grammaticae praecepta tres in partes dividenda sunt, quarum singulae singularum scholarum sint propriae, ita tamen ut in unaque classe ea semper, quae in schola proxime inferiore tradita sunt, recurrantur; prout in cujusque Magistri regulis indicabitur. *Gradus cujusque scholae.* p.4.c.13.B.

§. 2. In lingua vernacula ediscenda, eadem fere methodo procedatur ac in linguae latinae studio. *Lingua Vernacula.*

Graecae grammaticae divisio.

13. In graeca etiam grammatica haec fere divisio erit. Prima pars a primis elementis ordiendo simplicia nomina, verbum substantivum, et verba item simplicia complectitur pro infima classe. Secunda nomina contracta, verba circumflexa, verba in $\mu\iota$, et faciliores formationes pro media classe. Tertia reliquas partes orationis et omnem syntaxim, Quarta denique artem metricam et notiones quasdam de dialectis.

Divisio temporis.

14. Divisio temporis, quod in rhetorica binis minimum horis; in humanitate vero et ceteris scholis, duabus et dimidiata mane, totidemque a prandio, binis item minimum die vacationis definitur, eadem semper esse debebit; ut certum sit, quae horae quibus exercitationibus impendantur.

Quatenus commutanda. p.4.c.13.§.2.

15. Harum tamen exercitationum ordo ad Provincialis praescriptum pro loci consuetudine immutari potest: dummodo eaedem omnino, eademque spatia temporis illis in cujusque Magistri regulis assignata retineantur, et in semel coepto constantia servetur.

Dies festus in sabbathum incidens.

16. Si festus dies inciderit in sabbathum, ejus diei exercitationes in antecedentem diem revocentur, vel omittantur.

Die vacationis quae divisio.

17. Eadem divisio die vacationis erit; ubi non assignantur propriae exercitationes: singulae enim, quae aliis diebus fiunt, proportione contrahendae; aut earum aliqua in orbem prae-

termittenda; tempusque aliquod concertationi relinquendum.

18. Curandum imprimis est ut discipuli latine loquendi consuetudinem acquirant, quare Magister a suprema saltem grammatica latine loquatur, et ut latine discipuli loquantur, exigat, praesertim in praeceptorum explicatione, in corrigendis scriptionibus latinis, in concertationibus atque etiam in colloquiis. In vertendis vero auctoribus patrii sermonis puritatem et rectam pronuntiationem summopere sibi commendatam existimet, eamque severe a discipulis exigat. *Latine loquendi usus.*

19. Memoriae traditas praelectiones discipuli Decurionibus recitent, de quorum officio infra regula 36. dicetur, nisi forte alius placeat mos in rhetorica: ipsi vero Decuriones Decurioni maximo vel Magistro persolvent. Qui Magister aliquot quotidie ex desidiosis fere, quique serius ad ludum venerint, recitare jubeat, ad explorandam Decurionum fidem, omnesque in officio continendos. Sabbatho audita per unam vel etiam plures hebdomadas publice memoriter reddantur. Libro autem absoluto deligi poterunt interdum, qui illum e suggestu ab initio pronuntient non sine praemio. *Memoriae exercitatio.*

20. Scriptiones afferendae in classibus grammaticae qnotidie praeter diem sabbathi; in ceteris solutae quidem orationis quotidie praeter diem vacationis et sabbathi; carminis vero bis tantum, proximo scilicet post dominicum, et *Scriptiones afferendae.*

vacationis diem; Graeci demum thematis saltem semel, quo die Magistro libuerit, a prandio.

Corrigendae quam plurimae.

21. Quotidie scriptiones singulorum a Magistro corrigi oporteret, cum praecipuus et maximus inde fructus existat: si tamen multitudo non patiatur, corrigat quamplurimos, ita ut nullum diu incorrectum relinquat. Eam ob causam diebus praesertim, quibus carmina afferuntur, scriptiones aliquas aemulis emendandas dispertiat (quod quo commodius fiat, unusquisque non suum tantum, sed etiam aemuli nomen a tergo scriptionis inscribat) aliquas ipse Magister dum memoriter recitatur privatim ac submissa voce cum unoquoque discipulorum, reliquas, quantum fieri potest, domi corrigat.

Corrigendi ratio.

22. §. 1. Modus corrigendae scriptionis in universum est, indicare, si quid contra praecepta peccatum sit; interrogare, quomodo emendari possit; jubere, ut aemuli, statim ut aliquid deprehenderint, publice corrigant, praeceptumque, contra quod peccatum est, proferant; laudare denique, si quid apte perfectum sit. Hoc autem dum publice peragitur, primum discipuli scriptionis exemplum (quod semper praeter id, quod Magistro describitur, afferendum est) secum ipsi legant, et emendent. Conetur etiam Magister ut quam fieri potest saepius, accuratissime emendatas scriptiones dictet.

§. 2. Curet quoque Magister ut in scriptionibus distincte et nitide litterarum notae exprimantur, et scripturae ratio sit quam optime ordinata.

23. Exercitationes varias opportuno tempore pro scholae gradu modo hanc, modo illam imperet. Nulla enim re magis adolescentium industria quam satietate languescit. *Exercitationes.*

24. Praeter illas scriptiones, quae quotidie in scholis fieri possunt, in omnibus classibus scribatur saltem semel in hebdomada ut minimum per horam. *Scriptiones in scholis.*

25. Repetitio praelectionis tum hesternae, tum praesentis, eodem se habeat modo; fiatque vel ab uno tota, vel potius a pluribus per partes, ut omnes exerceantur: repetantur autem praecipua et utilissima, primum fere a provectioribus, deinde etiam ab aliis; idque vel continenti oratione, vel ad singulas Magistri interrogationes interrupta, aemulo inter repetendum corrigente, si alter erret, vel, si cunctetur, antevertente. *Repetitio.*

26. Die sabbathi omnia, quae per hebdomadam praelecta sunt, recolantur. Quod si qui interdum profiteantur de iis omnibus, vel de toto libro se responsuros, ex iis aliquot delectos reliqui binis, ternisve lacessant interrogationibus, non sine praemio. *Repetitio die sabbathi.*

27. In praelectionibus veteres solum auctores, nullo modo recentiores explicentur: multum autem proderit, si Magister non tumultuario ac subito dicat; sed quae domi cogitate scripserit; totumque librum, vel orationem, quam prae manibus habet, ante perlegerit: forma autem praelectionis haec ferme erit. *Praelectio.*

Primum totam continenter pronuntiet, nisi longior esse debeat.

Secundo brevissime argumentum exponat, et connexionem, ubi erit opus, cum iis, quae antecesserant.

Tertio unamquamque periodum praelegens, si quidem latine interpretetur, obscuriores explanet; unam alteri nectat; ac sententiam non quidem inepta metaphrasi unicuique verbo latino alterum verbum latinum reddendo, sed eamdem sententiam, si quidem sit obscurior, apertioribus phrasibus declarando aperiat. Si vero vulgi sermone, servet, quoad fieri potest collocationem verborum: sic enim numero assuescunt aures. Quod si sermo patrius non patitur, prius ad verbum fere omnia, postea lingua vernacula explicet.

Quarto, a capite recurrens, nisi malit ipsi explicationi inserere, observationes tradat cuique scholae accomodatas: quas vera excipiendas censuerit, quae multae esse non deberent, vel interrupte inter explicandum, vel seorsim, praelectione jam habita, dictet: utile autem solet esse, ut grammatici nihil scribant, nisi jussi.

Praelectio historici, et poetae.

28. §. 1. Historici et poetae praelectio illud habet peculiare, quod historicus celerius fere excurrendus; in poeta saepe oratoria paraphrasis accurate facta, plurimum decet: faciendumque ut disciputi poetae, oratorisque stylum internoscere consuescant.

§. 2. Eodem fere modo praelegantur auctores classici in lingua vernacula.

29. In praelegenda tum rhetorica, tum arte metrica, tum latina, vernacula, graecave grammatica, et horum similibus ad praecepta spectantibus, res ipsae potius quam verba perpendenda sunt. Locutiones vero brevissimae ab optimis scriptoribus proponendae et statim reddendae. In grammaticae vero praesertim inferioribus classibus, cum incidit aliquid difficilius, illud ipsum uno, aut pluribus diebus recolatur, aut faciliora quaedam ex aliis grammatices partibus interponantur, repetanturve. *Praelectio praeceptorum.*

30. Scribendi argumentum non dictandum ex tempore, sed meditato, et fere de scripto; quod ad imitationem Ciceronis quantum fieri potest, ad normam cujusdam narrationis, suasionis, gratulationis, admonitionis, aliarumque id genus rerum dirigatur: et quidem tum latina lingua, tum patria scribendum esset, ubi dictatur ad verbum. Dictatum porro statim Magister jubeat recitari, explicet, si quid forte difficilius; vocabula, phrases, aliaque praesidia subministret: semperque, excepto Rhetore, inter dictandum admoneat, quomodo quaevis pars conscribenda sit, et interpungenda. Aliquid vero extraordinarium solito amplius praescribendum est cum plures dies festi incidunt, vel cum vacationes, tum majores tum minores, indicuntur. *Scribendi argumentum.*

31. Concertatio, quae vel Magistro interrogante, aemulisque corrigentibus, vel ipsis invi- *Concertatio.*

cem inter se aemulis percontantibus, fieri solet, magni facienda, et quoties tempus patitur usurpanda, ut honesta aemulatio, quae magnum ad studia incitamentum est, foveatur. Poterunt autem vel singuli, vel plures ex utraque parte committi, praecipue ex magistratibus; vel unus etiam plures lacessere : privatus fere privatum petet, magistratus magistratum; privatus etiam interdum magistratum, ejusque dignitatem, si vicerit, sive aliud praemium, aut victoriae signum consequi poterit, prout scholae dignitas, et locorum ratio postulabit.

Extraordinariae exercitationes.

Reg. 34. praef. stud. inf. §. 1. et 2.

32. Extraordinariae exercitationes et publica specimina utilitatem magnam habent: in quibus illud universe dicendum est examen publicum subituros nonnisi diligenter paratos exponi oportere. Et ea quae publice pronuntiabuntur, ut non memoria solum discipulorum, sed ingenium etiam excolatur, a Magistro expolienda quidem diligenter, numquam tamen de integro facienda : eademque de versibus, qui in publico proponuntur, ratio est. Laborandum etiam, ut vocem, gestus, et actionem omnem discipuli cum dignitate moderentur.

Praelectio, seu declamatio in schola.

33. Praelectio, vel graeca, latinave oratio, aut carmen in rhetorica quidem et humanitate alternis fere sabbathis, una schola alteram invitante, habeatur; in reliquis sola praelectio non tam habeatur, quam audita ex cathedra repetatur, nullis fere invitatis; nec nisi singulis mensibus.

34. Concertatio cum proxima classe erit aliquoties in anno, quo die Praefecto studiorum inferiorum visum fuerit, per horam fere, de iis tantum rebus, quae utrique classi communes sunt, utroque moderante Praeceptore. Bini, ternive, aut plures disputabunt ex optimis utriusque classis discipulis, vel ex condicto ad singulas interrogationes responsionesque antea instructi; vel ex ingenio quidquid libeat percontantes: vel dubitationes ab uno propositas, praesertim de rhetorica, oppugnantes. *Concertatio cum proxima classe.* p.4.c.13.§.3

35, Magistratus eligendi, praemiisque etiam, si videbitur, afficiendi (nisi id alicubi in rhetorica minus necessarium videretur) singulis fere, aut alternis mensibus: ad eam rem semel soluta oratione, semel etiam, si videatur, in superioribus classibus carmine, graeceve scribant in schola toto scholae tempore, nisi in inferioribus melius videatur semihoram concertationi relinquere. Qui omnium optime scripserint, summo magistratu; qui proxime accesserint, aliis honorum gradibus potientur: quorum nomina, quo plus eruditionis res habeat, ex graeca, romanave republica, militiave sumantur. Duas autem fere in partes ad aemulationem fovendam schola dividi poterit, quarum utraque suos habeat magistratus, alteri parti adversarios, unicuique discipulorum suo attributo aemulo. Summi autem utriusque partis magistratus primum in sedendo locum obtineant. *Magistratus.*

36. Decuriones etiam a Praeceptore statuan- *Decuriones*

tur, qui memoriter recitantes audiant, scriptaque Praeceptori colligant, et in libello punctis notent, quoties memoria quemque fefellerit, qui scriptionem omiserint, aut duplex exemplum non tulerint, aliaque, si jusserit Praeceptor, observent.

Ad examen praeparatio. 37. Ad promotionem generalem uno ferme ante examen mense strenue discipuli in praecipuis quibusque rebus in omnibus classibus, excepta fortasse rhetorica, exerceantur. Quod si quis longe in ipso anni decursu excelleret, de eo Magister referat ad Praefectum, ut privatim examinatus gradum ad superiorem scholam facere possit.

Catalogus. 38. Catalogum discipulorum alphabeti ordine conscriptum Praefecto tradat, sub anni initium: quem catalogum interdum in anno recognoscat, ut, si quid sit opus, immutari queat: accuratissime vero, cum generale discipulorum examen impendet. In eo autem catalogo quamplurimos discipulorum gradus distinguat, videlicet optimos, bonos, mediocres, dubios, rejiciendos, quae notae numeris significari possent 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Disciplinae cura. 39. Disciplinam omnem nihil aeque continet atque observatio regularum. Haec igitur praecipua sit Magistri cura, ut discipuli tum ea, quae in eorum regulis habentur, observent; tum ea, quae de studiis dicta sunt, exequantur. Quod spe honoris ac praemii, metuque dedecoris facilius, quam verberibus consequetur.

40. Nec in puniendo sit praeceps, nec in inquirendo nimius, dissimulet potius, cum potest sine cujusquam damno: neque solum nullum ipse plectat (id enim per correctorem praestandum) sed omnino a contumelia dicto factove inferenda abstineat: nec alio quempiam, quam suo nomine vel cognomine appellet: poenae etiam loco aliquid litterarium addere ultra quotidianum pensum utile interdum erit. Inusitatas autem et majores poenas, ob ea praesertim quae extra scholam deliquerint, sicut eos, qui correctionem recusant, praesertim si grandiores sint, ad Praefectum rejiciat. *Puniendi ratio.* p.4.c.7.§.2. D.

41. Assiduitatem maxime a discipulis requirat: nec proinde ad publica spectacula sive ludos eos dimittat. Si quis abfuerit, aliquem ex condiscipulis, vel alium, ad ejus domum mittat; et, nisi idoneae afferantur excusationes, absentiae poenam sumat. Qui plures dies sine causa abfuerint, ad Praefectum remitti, nec sine ejus consensu recipi debent. *Assiduitas.*

42. Ne confessionum causa quidquam remittatur ex iis, quae scholarum propria sunt, terni, vel plures ubi sit opus, initio mittantur ad confitendum: deinde, ut singuli redeunt, ita ex ceteris singuli, binive submittantur: nisi forte alicubi ad confessionem simul omnes ire consueverint. *Confessionum dies.*

43. Silentium et modestiam servandam in primis curet, ut nemo per scholam vagetur, nemo locum mutet, nemo ultro citroque munera sche- *Silentium et modestia.*

daive mittat ; ut a schola non egrediantur, praesertim duo vel plures simul.

Egressus e schola. 44. Cavendum est, ne facile, praesertim praelectionis tempore, a quopiam discipuli evocentur: ut confusio etiam, et clamor in egressu praecipue vitetur, Magistro sive e suggestu, sive ad januam spectante, proximi quique valvis primi exeant; vel alia ratione curetur, ut modeste omnes et silentio egrediantur.

Academiae. 45. Academias instituat, si Rectori videbitur, ex regulis, quae propterea seorsim conscriptae sunt; ad quas discipuli maxime festis diebus, vitandi otii et malorum consuetudinum causa, conveniant.

Agere cum discipulorum parentibus. 46. Si necesse videretur discipulorum causa cum eorum parentibus interdum loqui, Rectori proponat, an ii per Praefectum, vel alium accersendi sint; vel etiam, si personae dignitas postulet, conveniendi.

Familiaritas et colloquia. 47. Familiarem non se uni magis quam alteri ostendat: cum iisque extra scholae tempus non nisi breviter, ac de rebus seriis, loco etiam patenti, hoc est non intra scholam, sed pro scholae foribus, aut in atrio, aut ad januam collegii, quo magis aedificationi consulat, colloquatur.

Paedagogi. 48. Nemini paedagogum inconsulto Rectore proponat, nec a paedagogis permittat aliis domi praelectionibus onerari discipulos, sed tantum auditas exigi.

Nullus pro 49. Nullius opera utatur in describendo, aut

in aliquo ; quod ad usitata scholae exercitationes non pertineat : nullaque in re illos pro schola sumptum facere patiatur. *schola sumptus.*

50. Sit denique in omnibus divina aspirante gratia diligens et assiduus, profectus studentium tum in lectionibus, tum in aliis litterariis exercitationibus studiosus. Contemnat neminem, pauperum studiis aeque ac divitum bene prospiciat, profectumque uniuscujusque e suis scholasticis procuret. *Profectus studentium.* p. 4.c.6.§.6. p.4.c.13.§.3.

REGULAE

PROFESSORIS RHETORICAE.

1. Gradus hujus scholae non facile certis quibusdam terminis definiri potest : ad perfectam enim eloquentiam informat, quae duas facultates maximas ; oratoriam et poeticam comprehendit ; (ex his autem duabus primae semper partes oratoriae tribuantur ;) nec utilitati solum servit, sed etiam ornatui indulget. *Gradus.*

Illud tamen in universum dici potest, tribus maxime rebus, praeceptis dicendi, stylo, et eruditione contineri.

Ad praecepta praeter Ciceronem, Quintilianus quoque et Aristoteles adhiberi possunt.

Stylus (quamquam probatissimi etiam historici, et poetae delibantur) ex uno fere Cicerone sumendus est : et omnes quidem ejus

libri ad stylum aptissimi ; orationes tamen solae praelegendae , ut artis praecepta in orationibus expressa cernantur. Quoad linguam vernaculam stylus ad normam optimorum auctorum efformetur.

Eruditio denique ex historia , et moribus gentium , ex auctoritate scriptorum , et ex omni doctrina , sed parcius ad captum discipulorum , accersenda.

Ex Graecis ad Rhetoricam pertinet plenior auctorum ac dialectorum cognitio.

Divisio temporis. 2. Divisio temporis haec erit : prima hora ante meridiana memoria exerceatur , scripta a Decurionibus collecta Praeceptor corrigat : denique hesterna praelectio praeceptorum recolatur et nova explicetur.

Secunda hora detur praelectioni oratoris , succedat repetitio et dictetur , quando opus est , argumentum scribendi ; reliquum temporis concertationi vel accessoriis tribuatur : nisi alicubi pro his accessoriis mane et vespere semihora addatur.

Vespere prima hora habeatur post repetitionem nova praelectio praeceptorum et graecus vernaculusve author explicetur.

Secunda hora poeta praelegatur , corrigantur scripta vel mane imperata vel quae superfuerint , dicteturque argumentum scribendi.

Die vacationis explicetur historicus , vel aliquid ad eruditionem pertinens ; et recolatur.

Die sabbathi post brevem totius hebdo-

madae repetitionem ; mane prima hora explanetur historicus. Ultima hora aut habeatur ab aliquo discipulorum declamatio, vel praelectio, aut ad humanistas audiendos eatur, aut concertetur. A prandio explicetur poeta, graeca et vernacula recolantur.

Memoriae exercitatio.

3. Quoniam memoriae quotidiana exercitatio Rhetori necessaria est, atque in hac classe saepe longius praelectiones excurrunt, quam ut tradi commode memoriae possint; praeceptor statuet ipse quid, quantumque ediscendum, et quomodo, si exigere velit, recitandum. Imo ex usu esset, ut subinde aliquis e suggestu recitaret, quae ex optimis auctoribus didicisset, ad memoriae exercitationem simul cum actione jungendam.

Scriptionis corrigendae ratio.

4. In scriptione corrigenda indicet si quid in artificio oratorio, aut poetico, in elegantia, cultuque sermonis, in connectenda oratione, in numeris concinnandis, in orthographia, aut aliter peccatum fuerit; si quis locus perperam, si obscure, si humiliter tractatus; si decorum minime servatum: si qua digressio longior fuerit, et alia generis ejusdem. Denique oratione absoluta suam quisque, quam ante per partes attulerat, totam simul descriptam, aut saltem correctam praeceptori offerat, ut eas esse ab omnibus perfectas appareat.

Exercitationes in schola.

5. Exercitationes discipulorum, erunt exempli gratia, locum aliquem poetae vel oratoris imitari; descriptionem aliquam, ut hortorum,

templorum ; tempestatis ; et similium efficere ; phrasim eamdem modis pluribus variare ; graecam orationem latine vel vernacule vertere ; poetae versus tum latine, tum graece soluto stylo complecti ; carminis genus aliud in aliud commutare ; epigrammata, inscriptiones, epitaphia condere ; phrases ex bonis oratoribus, et poetis, seu graecas, seu latinas, seu vernaculas excerpere ; figuras rhetoricas ad certas materias accommodare ; ex locis rhetoricis, et topicis plurima ad rem quampiam argumenta depromere et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt quandoque mane loco publicae correctionis, quandoque a prandio prima hora, vel alio opportuno tempore, consulto Praefecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam.

Praelectio. 6. Praelectio duplex est. Altera ad artem pertinet, in qua praecepta ; altera ad stylum, in qua orationes explicantur. In utraque autem duo animadvertenda. Primum, qui auctores ad praelegendum suscipiantur, deinde quis modus *Auctores.* interpretandi teneri possit. De primo satis dictum est regula 1. unus enim Cicero ad orationes, ad praecepta praeter Ciceronem Quintilianus et Aristoteles adhiberi possunt. Oratio numquam praetermittenda, praeceptorum etiam explicatio toto fere anno continuanda esset : (ingens enim est vis oratoriorum praeceptorum.) hujus tamen loco, ubi mos ferat, inclinante jam anno, alicujus auctoris usus, qui majo-

rem eruditionem, aut varietatem contineat, non interdicitur.

7. Quod autem ad interpretandi rationem attinet, sic explicentur praecepta: primo praecepti sensus aperiendus, si obscurior sit. Secundo, alii Rhetores, qui idem praecipiant, vel idem Auctor, si alibi idem praecipit, afferendus. Tertio ipsius praecepti ratio aliqua excogitanda. Quarto oratorum ac poetarum loci aliquot similes, maxime illustres, in quibus eo praecepto usi sint, adducendi. Quinto si quid ex varia eruditione, et historia ad rem facit, addendum. Ad extremum, quo modo ad res nostras accommodari possit, indicandum; idque quanto maximo fieri potest delectu ornatuque verborum. *Praeceptorum interpretatio.*

8. Si vero explicetur oratio, vel poema; primo exponenda sententia, si obscura sit, et variae interpretationes dijudicandae. Secundo tota artificii ratio, inventionis scilicet, dispositionis, et elocutionis exploranda, quam apte se orator insinuet, quam apposite dicat, vel quibus ex locis argumenta sumat ad persuadendum, ad ornandum, ad movendum; quam multa saepe praecepta uno eodemque loco permisceat, quo pacto rationem ad faciendam fidem figuris sententiarum includat, rursusque figuras sententiarum figuris verborum intexat. Tertio, loci aliquot tum re, tum verbis similes afferendi, aliique oratores et poetae producendi, etiam vernaculi, qui eodem praecepto ad aliquid simile persuadendum vel narrandum usi sunt. Quarto res ipsae sapientum sententiis, si res ferat, con- *Oratoris interpretatio.*

firmandae. Quinto ex historia, ex fabulis, ex omni eruditione, quae ad locum exornandum faciant, conquirenda. Ad extremum verba perpendenda, eorum proprietas, ornatus, copia, numerus observandus. Haec autem non ideo allata sunt, ut semper omnia consectetur Magister; sed ut ex iis seligat, quae opportuniora videbuntur.

Argumentum scribendae orationis. 9. Dictandum argumentum orationis, vel initio cujusque mensis totum, vel singulis hebdomadis per partes (singulis enim mensibus ad summum singulae absolvendae orationes). Sit autem breve, quod per omnes eat orationis partes, locos confirmationis, et amplificationis, figuras praecipuas, quae adhiberi possent, locos etiam aliquos bonorum auctorum ad imitandum, si videbitur, indicet. Interdum demonstrato scriptore aliquo, ad cujus imitationem orationem informent, verbotenus res proponatur.

Carminis 10. Carminis etiam argumentum, aut scripto aut verbo, vel solam significando rem, vel certa adjecta sententia tradi potest: idque aut breve, ut epigrammatis, odae, elegiae, epistolae, quod singulis vicibus expediatur; aut longius, ut pluribus vicibus, quemadmodum orationem, sic poema contexant.

Graeci thematis ratio. 11. Vernaculi graecique thematis eadem fere sit ratio, nisi in graeco per aliquod tempus verbatim omnia dictanda semel saltem in singulas hebdomadas, vel soluta oratione, vel carmine censeantur.

Concertatio. 12. Concertatio, seu exercitatio sita erit, tum

in corrigendis iis, quae alter aemulus in alterius oratione deprehenderit; tum in iis, in quibus prima hora se exercuerint, invicem proponendis; tum in figuris dignoscendis, aut conficiendis; tum in rhetoricae, aut epistolarum, aut carminum, aut historiae praeceptis reddendis, applicandisve; tum in exponendis auctorum locis difficilioribus, et difficultatibus explanandis; tum in moribus antiquorum, rebusque ad eruditionem pertinentibus exquirendis, tum in symbolis, apophthegmatis, adagiis, et similibus, ad Praeceptoris arbitrium.

13. Graeca praelectio sive oratorum, sive historicorum, sive poetarum, non nisi antiquorum sit, et classicorum, Demosthenis, Platonis, Thucydidis, Homeri, Hesiodi, Pindari, et aliorum hujusmodi (modo sint expurgati) inter quos jure optimo ss. Nazianzenus, Basilius, et Chrysostomus reponendi. Ac alternis quidem vicibus oratores, historici ac poetae explicentur. Interpretandi autem ratio, quamquam quae eruditionis artisque sunt respuere omnino non debet; proprietatem tamen potius, usumque linguae spectabit. Quamobrem locutiones aliquae singulis praelectionibus dictandae. *Graeca praelectio.*

14. Eruditionis causa die vacationis pro historico liceat interdum alia magis recondita proferre, ut emblemata, ut quaestiones ad artificium poeticum spectantes, de epigrammate, epitaphio, ode, elegia, epopoeia, tragoedia, ut de archaeologia, modice tamen. *Praelectio die vacationis.*

15. Declamatio vel praelectio latina vel verna- *Privata*

declamatio. cula vel carmen latinum, humanistis convenientibus postrema semihora antemeridiana ab uno aut altero discipulorum e suggestu alternis sabbatis habeatur.

Publica declamatio. 16. In aula, templove gravior oratio, aut carmen, vel utrumque, nunc latine, nunc graece, nunc vernacule, vel declamatoria actio, expositis utrimque rationibus, lataque sententia, singulis fere mensibus habeatur; non tamen, nisi recognita et approbata a Praefecto studiorum superiorum.

Carmina affigenda. 17. Affigantur carmina scholae parietibus alternis fere mensibus ad aliquem celebriorem diem exornandum, vel Magistratus promulgandos, vel alia quapiam occasione, selectissima quaeque a discipulis descripta. Imo etiam pro regionum more aliquid prosae brevioris; quales sunt inscriptiones, ut clypeorum, templorum, sepulcrorum, hortorum, statuarum; quales descriptiones, ut urbis, portus, exercitus: quales narrationes, ut rei gestae ab aliquo Divorum, additis interdum, non tamen sine Rectoris permissu, picturis, quae emblemati, vel argumento proposito respondeant.

Privatae scenae. 18. Poterit interdum Magister brevem aliquam actionem, eclogae scilicet, scenae, dialogive discipulis argumenti loco proponere: ut illa deinde in schola distributis inter ipsos partibus; sine ullo tamen scenico ornatu exhibeatur; quae omnium optime conscripta sit.

Nostro- 19. Nostris exercendis sicut omnia quae de

ratione docendi diximus, communia sunt, ita illa peculiaria, ut domi, ter aut quater in hebdomada per horam, quo tempore commodissimum Rectori videbitur, repetitiones coram Magistro, aut alio quem Rector ipse statuerit, habeant: in quibus praelectiones latinae, vernaculae, graecaeve recolantur, elucubrationes corrigantur: jubeanturque quotidie aliquid ediscendo memoriam excolere, multumque et attente legere: nihil enim aeque foecundat ingenium, quam ut ad aulae, templi, scholaeque suggestum, quod illis cum externis condiscipulis commune est, addito etiam refectorio, frequentius singuli se dicendo exerceant. Ut denique publice, semper in loco quopiam idoneo sua carmina Praeceptori probata, suo adscripto nomine, proponant. *rum exercitatio.*

REGULAE

PROFESSORIS HUMANITATIS.

Gradus.

1. Gradus hujus scholae est, postquam ex grammaticis excesserint, praeparare veluti solum eloquentiae: quod tripliciter accidit, cognitione linguae, aliqua eruditione; et brevi informatione praeceptorum ad rhetoricam spectantium. Ad cognitionem linguae, quae in proprietate maxime et copia consistit, in quotidianis praelectionibus explicetur ex oratoribus unus Cicero; ex histo-

ricis Caesar, Sallustius, Livius, Curtius, et si qui sunt similes: ex poetis praecipue Virgilius, excepto quarto Aeneidos; praeterea odae Horatii selectae, item elegiae, epigrammata, et alia poemata illustrium poetarum antiquorum, modo sint ab omni obscoenitate expurgati. Eadem ratione oratores, historici et poetae vernaculi adhibeantur. Eruditio modice usurpetur, ut ingenium excitet interdum ac recreet, non ut linguae observationem impediat.

Praecepta generalia de elocutione et stylo, et specialia de brevioribus scriptionum generibus, ut epistolae, narrationes, descriptiones, tum in versu tum in prosa tradentur. Graecae linguae pars illa pertinet ad hanc scholam, quae artem metricam et notiones quasdam de dialectis complectitur. Curandum praeterea ut bene scriptores intelligant et scribere aliquid graece norint.

Divisio temporis.

2. Divisio temporis haec erit. Mane tribus primis horae quadrantibus memoriter recitentur praecepta, et auctor latinus apud Decuriones, scriptaque a Decurionibus collecta, et eorum notas Magister recognoscat. Mox ex praeceptis aliquid explicetur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema oratoris praelectio et nova explicetur.

Ultima semihora accessoriis vel concertationi tribuatur.

Vespere prima hora memoriter recitentur praecepta et auctor latinus, ut plurimum poeta, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel mane imperata vel quae ex domo allatis superfuerint, corrigente. Ad extremum praecepta explicentur et repetantur.

Secunda hora poeta latinus et alternis diebus auctor vernaculus et graecus explanetur ac recolatur dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel accessoriis tribuatnr.

Die vacationis prima hora recitetur memoriter, quod proxima vacatione praelectum est; et scriptiones, quae supersunt, de more corrigantur. Secunda hora aliquid epigrammatum, aut odarum, aut elegiarum; sive aliquid de tropis, de figuris, et praecipue de numero ac pedibus oratoriis, ut iis initio anni assuescant, sive chria aliqua, aut progymnasma explicetur, recolaturque; sive denique concertetur.

Die sabbathi mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadae praelectiones; hora secunda recolantur. Ultima semihora aut habeatur ab aliquo discipulorum declatio, vel praelectio, aut ad Rhetores audiendos eatur, aut concertetur.

A prandio prima semihora reddatur memoriter poeta, et catechismus, Magistro scripta, si quae per hebdomadam superfuerint, et Decurionum notas recognoscente.

Sesquihora consequens poetae recolendo, vel alicui brevi poemati explicando, exigendoque, et graecis eodem modo ex aequo dividatur.

Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita sit, ponetur: sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

Scriptionis corrigendae ratio. 3. In scriptione corrigenda indicet si quid minus proprium, aut elegans, aut numerosum sit; si minus recte locus ad imitandum propositus expressus; si quid in orthographia, aliterve peccatum sit: variis modis idem efferri jubeat, ut dicendi copiam ex hac exercitatione nanciscantur.

Exercitationes in schola. 4. Exercitationes erunt, exempli gratia, ex praelectionibus phrases excerpere, easque pluribus modis variare, Ciceronis periodum dissolutam componere, versus condere, carmen unius generis alio permutare, locum aliquem imitari, graece vel vernacule scribere et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus, mane loco publicae correctionis vel vespere secunda hora, aut cum opportunius videbitur, consulto Praefecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam.

Praelectio. 5. Praelectio eruditionis ornamentis leviter interdum aspersa sit, quantum loci explicatio postulat: se totum potius Magister effundat in latinae et vernaculae linguae observationes, in vim, etymologiamque verborum, quam ex pro-

batis petet auctoribus; in locutionum usum ac varietatem, in collationem indolis utriusque linguae, in auctoris imitationem. Quando autem orationem explicat, praecepta artis exploret. Ad extremum licebit, si videatur, omnia patrio sermone, sed quam elegantissimo vertere.

Argumentum scribendi.

6. §. 1. Dictandum argumentum scribendi juxta praecepta hujus scholae propria plurimum proderit ita componere, ut ex praelectionibus jam explicatis hinc inde decerptum sit, et ad auctorum imitationem, quoad fieri possit, conficiatur. Dictabitur autem pro captu discipulorum vulgi sermone ad verbum, vel facili ac fuso themate proposito, ut suo marte illud elaborent. Carminis argumentum latine dictet multa locutionum varietate. Graeci thematis eadem ac latinae prosae ratio erit, nisi quod fere ex ipso auctore depromendum, et ratio syntaxeos praemonstranda.

§. 2. Ad stylum ac patriam linguam melius addiscendam, vernacula etiam argumenta variorum generum accurate praescribantur.

Concertatio.

7. Concertatio seu exercitatio sita erit tum in iis, quae alter aemulus in alterius scriptione deprehenderit, tum in iis, in quibus initio scholae vel alio opportuno tempore se exercuerint, proponendis; tum in phrasibus a Praeceptore habitis memoriter dicendis aut variandis; tum in praeceptis reddendis aut applicandis, tum in exquirenda quantitate syllabarum, allata memoriter regula, vel poetae exemplo; tum in proprietate, aut etymologia aliqua investiganda; tum in aliquo graeci, latini, vernaculive auctoris lo-

co explanando, et aliis generis ejusdem, ad Praeceptoris arbitrium.

Ars metrica, et rhetorica.

8. Ars metrica celeriter recurretur, in iis solum inhaerendo, quibus magis egere videbuntur, et exercendo potius quam explicando. Rhetoricae item praecepta breviter illustrentur, additis ex praeceptorum libello exemplis: et, si res ferat, ex quotidianis praelectionibus.

Graeca praelectio.

9. Graeca praelectione alternis diebus praecepta et auctor explanabitur. Quoad praecepta quidem, breviter decursis iis quae in praecedentibus scholis tradita fuerant, artem metricam et diversas dialectos explicet.

Auctor vero solutae orationis sumetur ex facilioribus, ut aliquae orationes Isocratis, et ss. Chrysostomi et Basilii, ut ex epistolis Platonis, et Synesii, ut aliquid selectum ex Plutarcho: ex poetis autem explicari poterit Homerus, Phocylides, Theognides, s. Gregorius Nazianzenus, Synesius et horum similes.

Explicatio autem, ut hujus scholae fert gradus, linguae potius cognitioni, quam eruditioni serviat.

Carmina affigenda.

10. Affigantur carmina scholae parietibus alternis fere mensibus ad aliquem celebriorem diem exornandum, vel magistratus promulgandos, vel alia quapiam occasione, selectissima quaeque a discipulis descripta: imo etiam pro regionum more aliquid prosae brevioris, quales sunt inscriptiones, ut clypeorum, templorum, sepulcrorum, hortorum, statuarum; qua-

les descriptiones ; ut urbis ; portus ; exercitus ; quales narrationes, ut rei gestae ab aliquo Divorum : additis interdum, non tamen sine Rectoris permissu, picturis, quae emblemati, vel argumento proposito respondeant.

REGULAE

PROFESSORIS SUPREMAE CLASSIS GRAMMATICAE

1. Gradus hujus scholae est absoluta grammaticae cognitio : ita enim recolit ab initio syntaxim, ut addat omnes exceptiones et idiotismos, deinde explicet constructionem figuratam, et de arte metrica : in graecis autem syntaxim, dialectis et difficilioribus idiotismis exceptis. Quod ad lectiones pertinet, ex oratoribus quidem explicari poterunt gravissimae quaedam Ciceronis epistolae, libri de amicitia, de senectute et alia hujusmodi : aut etiam ubi mos invaluit, faciliores orationes : Sallustius quoque Q. Curtius et selecta ex T. Livio. Ex poetis vero selectae aliquae ac purgatae Ovidii tum elegiae, tum epistolae ; quaedam item selecta, et purgata ex Catullo, Tibullo, Propertio, et Virgilii Eclogis, vel etiam libri ejusdem Virgilii faciliores, ut quartus Georgicorum, quintus, et septimus Aeneidos : ex graecis s. Chrysostomus, Xenophon et horum similes. Aliqua etiam ex *Gradus.*

mythologia (nisi forte in media grammatica factum fuerit) tradantur.

Divisio temporis. 2. Divisio temporis haec erit. Mane tribus primis horae quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum latina tum graeca Decurionibus : scripta a Decurionibus collecta et eorum notas Praeceptor recognoscat : mox e grammaticae praeceptis quae ad hanc scholam pertinent, aliquid explicetur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema auctoris praelectio, novaque explicetur atque exigatur.

Ultima semihora linguae vernaculae et accessoriis tribuatur.

Prima hora pomeridiana alternis diebus grammatica latina et ars metrica, dein auctor latinus, ut plurimum poeta, memoriter recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel mane imperata vel quae superfuerint, corrigente ; ad extremum grammatica vel ars metrica explicetur ac repetatur.

Secunda hora poeta latinus et alternis diebus auctor graecus explanetur ac recolatur ; dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel linguae vernaculae aut accessoriis concedatur.

Die sabbati mane publice recitentur memoriter totius hebdomadae vel totius libri praelectiones ; secunda hora recolantur. Ultima se-

mihora concertetur vel declametur. Idem fiat a prandio nisi quod prima hora etiam memoriter recitatur catechismus.

Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita sit, ponetur: sin autem, in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

3. In scriptione corrigenda indicet, si quid contra praecepta grammaticae, orthographiae, interpunctionis peccatum sit: si declinatae difficultates, si non habita elegantiae, aut imitationis ratio. *Scriptionis corrigendae ratio.*

4. Exercitationes tradendae discipulis erunt, exempli gratia, vernacula dictata, tum ad auctoris imitationem, tum ad syntaxis praecepta latina facere, lectionem auctorum ex latino in patrium sermonem transferre, eamdem latine transcribere inde phrases elegantiores excerpere; ex grammaticae praeceptis recens explicatis dubitationes aemulis, et locutiones proponendas depromere, dissolutos versus concinnare, aut conficere, graece scribere; et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus mane loco publicae correctionis vel vespere secunda hora scholae aut alio opportuno tempore, consulto Praefecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram. *Exercitationes in schola.*

5. Praelectionis forma haec erit: primum quidem argumentum tum latino, tum patrio sermone perstringat. Deinde unamquamque periodum ita interpretetur, ut vernacula expositio latinae *Praelectio.*

subinde subjiciatur Tertio a capite recurrens (nisi malit ipsi explicationi inserere) binas aut ternas seligat voces, quarum vim, aut originem expendat ac cum patria lingua conferat; unoque aut altero ejusdem praesertim auctoris exemplo confirmet. Translationes etiam evolvat ac demonstret; fabulas cum historiis, et quae ad eruditionem pertinent, si quae incidant, brevi expediat: binas etiam ternasve phrases elegantiores excerpat. Postremo scriptoris verba sermone vernaculo elegantiori decurrat. Licebit autem latinum argumentum, observationes, proprietates, et phrases quam brevissime dictare.

Argumentum scribendi. 6. Dictandum argumentum scribendi ad epistolae, narrationis vel descriptionis formam, vulgi sermone ad verbum, quod ad praecepta syntaxeos et ad auctorum imitationem referatur. Eodem modo dictabitur aut ex auctore classico designabitur argumentum vernacule reddendum. Semel autem fere singulis mensibus, aut domi loco quotidianae scriptionis, aut in schola ad magistratus creandos, ubi aliquantum profecerint, suo marte conscribant, aliquibus prius epistolis, narrationibus, descriptionibusve explicatis, indicatisque Ciceronis et aliorum auctorum locis eo pertinentibus, et aliquot ab ipso Praeceptore ejusdem generis dictatis exemplis.

7. Carmina poterunt initio quidem soluto solum verborum ordine, mox etiam verbis aliquibus immutatis, ad extremum facillimo argumento cum multa locutionum varietate dictari.

8. Graeci thematis eadem ac latinae prosae ratio erit, nisi quod fere ex ipso auctore depromendum, et ratio syntaxeos praemonstranda. *Graecum thema.*

9. Graecae praelectionis, eadem ratio sit, nisi quod cum graecus auctor sumitur verba singula tractanda sunt, facillimis etiam in universum, si videatur, syntaxeos regulis indicatis.

10. Concertatio, seu exercitatio sita erit, tum in iis quae alter aemulus in alterius scriptione deprehenderit, tum in iis, in quibus se exercuerint, proponendis, tum in phrasibus a Praeceptore habitis memoriter dicendis, tum in vernaculis locutionibus mutuo ex praescripto syntaxeos, aut ad auctorem imitationem exigendis aut variandis, (faciendumque, ut locutionem propositam statim qui interrogatur iisdem reddat verbis, eamque paullisper meditatus non verbatim, sed totam simul latine efferat) tum in epistolarum praeceptis reddendis, tum in exquirenda quantitate syllabarum, allata memoriter regula, vel poetae exemplo, tum in proprietate, aut etymologia aliqua investiganda, tum in aliquo graeci latinive auctoris loco interpretando, tum in graecis nominibus, aut verbis inflectendis, formandisque: et aliis id genus, ad Praeceptoris arbitrium. *Concertatio.*

REGULAE

PROFESSORIS MEDIAE CLASSIS GRAMMATICAE.

Gradus. 1. Gradus hujus scholae est, totius quidem grammaticae, minus tamen plena cognitio: explicat enim praecipue genera et inflexiones nominum, et praeterita ac supina verborum; nisi haec jam in infima explicata, recolere sufficiat. Quod superfuerit temporis, syntaxi impendit.

Ex Graecis ad hanc scholam pertinent nomina contracta, verba circumflexa, verba in $\mu\iota$, faciliores formationes, et brevis introductio ad syntaxim. Ad praelectiones vero e latinis Ciceronis selectae epistolae, narrationes, descriptiones, et alia hujusmodi ex eodem auctore, tum commentaria Caesaris et facillima quaeque Ovidii carmina: e graecis vero Aesopi fabulae, Cebetis tabula et selecti expurgatique dialogi Luciani.

Divisio temporis. 2. Divisio temporis haec erit. Mane tribus primis quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum graeca apud Decuriones, scripta a Decurionibus collecta et eorum notas Praeceptor recognoscat; mox ex grammaticae praeceptis, quae ad hanc scholam pertinent, aliquid explicetur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur postrema auctoris praelectio, novaque explicetur atque exigatur.

Ultima semihora linguae vernaculae et accessoriis tribuatur.

Prima hora pomeridiana memoriter grammatica et auctor latinus, ut plurimum poeta, recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptaque vel quae mane imperata sunt vel quae superfuerint corrigente: ad extremum grammatica explicetur ac repetatur.

Secunda hora, poeta latinus et alternis diebus auctor graecus explanetur ac recolatur. Dein thema dictetur.

Ultima semihora concertationi vel linguae vernaculae et accessoriis concedatur.

Die sabbathi mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadae, vel totius libri praelectiones: secunda hora recolantur. Ultima semihora concertetur vel declametur. Idem fiat a prandio, nisi quod prima hora cum grammatica, et poeta, recitatur etiam catechismus. Ultima semihora in explicatione catechismi, vel nonnumquam pia cohortatione, nisi feria sexta habita fuerit, ponetur: sin autem in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

2. In scriptione corrigenda indicet si quid contra praecepta grammaticae, orthographiae interpunctionis peccatum sit; si declinatae difficultates: omnia ad grammaticarum praeceptionum *Scriptionis corrigendae ratio.*

normam expendat ; conjugationesque ipsas , et rudimenta , sumpta occasione , in memoriam revocet.

Exercitationes in schola. 4. Exercitationes in schola injungendae erunt, exempli gratia vernacula dictata tum ad auctoris imitationem, tum praecipue ad syntaxis praecepta latina facere: lectionem Ciceronis vel aliorum auctorum vulgi sermone convertere, eamdem latine transcribere, ex grammaticae praeceptis, recens praesertim explicatis, dubia aemulis, et locutiones proponendas depromere, graece scribere, et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus vel mane loco publicae correctionis scriptionum vel a prandio secunda scholae hora aut alio opportuno tempore, consulto Praefecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram.

Grammatica exigenda. 5. In repetitione praelectionis capiat interdum occasionem difficiliora declinandi, conjugandi, et grammaticae quomodocumque exigendae.

Praelectio auctorum. 6. Praelectionis auctorum haec forma sit: primo totam continenter pronuntiet, ejusque argumentum brevissime patrio sermone perstringat. Secundo periodum ad verbum vulgi sermone interpretetur. Tertio a capite recurrens structuram indicet; et periodum retexens, quae verba quos casus regant, ostendat; pleraque ad explicatas grammaticae leges perpendat; latinae linguae observationem unam, aut alteram, sed quam facillimam afferat; metaphoras

exemplis rerum notissimarum demonstret; unam denique aut alteram phrasim excerpat, quas solas cum argumento dictabit. Quarto scriptoris iterum verba vernaculo sermone decurrat.

Argumentum scribendi.

7. Dictandum argumentum scribendi vulgi sermone ad verbum, perspicuum, quod ad praecepta syntaxis et auctorum imitationem referatur. Discipuli etiam aliquam auctoris brevem versionem, aut aliquod graecum tempus, seu nomen subscribere jubeantur.

Grammaticae praelectio.

8. Grammaticae praelectio non nisi singula praecepta ad summum cum brevi aliqua appendice, aut exceptione contineat.

Graeca praelectio.

9. In Graecis tradendis eadem proportione serventur; et fere ex usu videtur esse vernaculas voces casibus ac personis addere, omniaque plerumque voce patria declarare.

Concertatio.

10. Concertatio seu exercitatio sita erit tum in iis, quae alter aemulus in alterius scriptione deprehenderit; tum in iis, in quibus se exercuerint, proponendis; tum in phrasibus a Praeceptore habitis memoriter dicendis, tum in vernaculis locutionibus mutuo ex praescripto syntaxeos, ad imitationem auctorum exigendis (faciendumque ut locutionem propositam statim, qui interrogatur, iisdem repetat verbis, eamque paullisper meditatus non verbatim, sed totam simul latine efferat) tum in difficilioribus nominibus ac verbis, quae praesertim in praelectione occurrerint, vel continenti, vel interrupto casuum ac temporum ordine, vel singulis per se;

vel cunjuncto simul adjectivo, substantivoque, et pronomine inflectendis, tum in praeteritis, et supinis quam celerrime reddendis, in graecis exigendis, et aliis id genus, arbitrio Praeceptoris.

REGULAE

PROFESSORIS INFIMAE CLASSIS GRAMMATICAE.

Gradus. 1. Gradus hujus scholae est rudimentorum perfecta cognitio: incipit enim a communi declinatione nominum et conjugatione verborum, pergit dein ad generales et communes regulas syntaxis, quibus addi possunt pauci quidam et faciliores idiotismi. Praefecti autem erit haec praecepta utrique ordini dividere. Graece vero inferior quidem ordo legere et scribere, superior vero nomina simplicia, verbum substantivum, et barytonum ediscet. Ad praelectiones facillima aliqua et selecta ac, si fieri potest, separatim excusa ex Cicerone, fabulae Phaedri et vitae Cornelii Nepotis adhibeantur.

Divisio temporis. 2. Divisio temporis haec erit. Mane tribus primis horae quadrantibus memoriter recitetur auctor latinus et grammatica tum latina tum graeca apud Decuriones, scripta a Decurionibus collecta et ipsorum notas Praeceptor recognoscat: tum utrique ordini aliquid ex grammatica juxta partem cuique descriptam explicetur vel al-

terno quoque die singulis ordinibus vel quotidie utrique: postea vero omnia vel a Magistro vel invicem per concertationem reposcantur. Quibus autem diebus novum a prandio praeceptum non erit (pluribus enim diebus fere singula inculcanda sunt) variae, de quibus infra reg. 4. discipulis exercitationes injungantur.

Semihora consequens corrigendis publice scriptionibus impendatur.

Tribus dein quadrantibus repetatur breviter postrema auctoris latini praelectio novaque explicetur atque injungatur.

Ultima semihora linguae vernaculae et accessoriis tribuatur.

Vespere prima hora memoriter auctor latinus et grammatica recitetur, recognoscente Magistro Decurionum notas, scriptionesque mane non correctas aut de novo impositas corrigente: ad extremum postrema grammaticae praelectio recolatur.

Secunda hora auctor latinus explicetur et recolatur: Graeco vero paulo plus quadrante tribuatur, nisi bis in hebdomada praelectio graeca latinae substituenda videatur. Ad extremum thema dictetur.

Ultima semihora vel concertationi vel linguae vernaculae et accessoriis tribuatur.

In inferiori tamen ordine linguae vernacula graeco substitui poterit.

Die sabbathi mane prima hora publice recitentur memoriter totius hebdomadae praele-

ctiones : secunda hora recolantur : ultima semihora vel concertetur vel declametur.

Idem fiat a prandio, nisi quod prima hora simul cum grammatica recitatur etiam catechismus. Ultima semihora in explicatione catechismi, vel pia cohortatione, nisi feria sexta habita fuerit, ponetur; sin autem in ea re ferme, in cujus locum tum catechismus successerat.

Scriptionis corrigendae ratio. 3. In scriptione corrigenda indicet, si quid contra praecepta grammaticae, orthographiae, interpunctionis peccatum, si declinatae difficultates; omnia ad grammaticarum praeceptionum normam expendat; conjugationes, et declinationes ex occasione repetere non omittat.

Exercitationes in schola. 4. Exercitationes discipulorum erunt, exempli gratia, vernacula dictata e syntaxis praescripto latina facere, lectionem auctoris e latino in in vulgi sermonem transferre, eamdem latine transcribere; ex grammaticae praeceptis recens praesertim explicatis dubia aemulis, et locutiones proponendas depromere, concordantias concinnare, aut componere, graeca describere, et alia generis ejusdem. Hujusmodi autem exercitationes fieri poterunt alternis diebus mane loco publicae correctionis scriptionum, vel vespere secunda hora, aut cum opportunius videbitur, consulto Praefecto. Saltem vero semel in hebdomada scribetur in schola per horam integram.

Gramma- 5. In repetitione praelectionis capiat saepe

occasionem declinandi, conjugandi, et grammaticae quomodocumque exigendae. *tica exigenda.*

Praelectio auctorum. 6. Praelectionis auctorum, quae brevis esse debet, haec forma sit: primum totam continenter pronuntiet, ejusque argumentum brevissime vulgi sermone perstringat. Secundo periodum ad verbum vulgari sermone interpretetur. Tertio a capite recurrens structuram indicet, et periodum retexens, quae verba quos casus regant, ostendat; pleraque ad explicatas grammaticae leges perpendat; latinae linguae observationem unam, aut alteram, sed quam facillimam afferat; metaphoras exemplis rerum notissimarum demonstret, nec quidquam, nisi forte argumentum, dictet. Quarto scriptoris iterum verba vulgi sermone decurrat.

Argumentum scribendi. 7. Dictandum argumentum scribendi vulgi sermone ad verbum, perspicuum, quod ad praecepta grammaticae potissimum referatur; eique discipuli aliquam auctorum versionem, aut locutionem ex praescripto syntaxis, aut ea ipsa, quae sunt ex graecis rudimentis ediscenda, aut alia id genus subscribere jubeantur.

Grammaticae praelectio. 8. Grammaticae praelectio non nisi singula ad summum praecepta contineat, quae nisi bene percepta sint, ad alia non veniatur.

Concertatio. 9. Concertatio, seu exercitatio sita erit tum in iis, quae alter aemulus in alterius scriptione deprehenderit; tum in iis in quibus se exercuerint proponendis; tum vernaculis locutioni-

bus invicem ad syntaxis praescriptum exigendis (faciendumque, ut locutionem propositam statim, qui interrogatur, iisdem reddat verbis, eamque paullisper meditatus non verbatim, sed quoad ejus fieri potest, totam simul latine efferat) tum in difficilioribus nominibus, ac verbis, quae praesertim in praelectione occurrerint, vel continenti, vel interrupto casuum ac temporum ordine, vel singulis per se, vel conjuncto simul adjectivo, substantivoque, et pronomine inflectendis, tum in rudimentorum definitionibus, et exemplis proferendis, tum in verborum flexionibus ex latino in patrium, ex patrio sermone in latinum celeriter vertendis; tum in iis, quae activa voce dicta sunt passive efferendis; tum in praeteritis, et supinis; tum in nominum generibus, et casibus, quaecumque proposita fuerunt, indicandis; et horum similibus, ad Praeceptoris arbitrium.

REGULAE

SCHOLASTICORUM NOSTRAE SOCIETATIS.

Animi puritas, et intentio. p. 4. c. 6. §. 1 p. 4. c. 3. §. 2.

1. In primis animi puritatem custodire, et rectam in studiis intentionem habere scholastici nostri conentur; nihil aliud in his, nisi divinam gloriam, et animarum fructum quaerentes: et in suis orationibus gratiam, ut in doctrina proficiant, crebro petant, ut tandem idonei,

sicut ab iis sperat Societas, ad vineam Christi Domini nostri exemplo ac doctrina excolendam evadant.

Solidarum virtutum cum studiis conjunctio. p.4.c 6.§. 2. p.4.c.4. § .2

2. Serio et constanter ad studia animum applicare deliberent, utque cavendum sibi putent, ne fervore studiorum intepescat solidarum virtutum, ac religiosae vitae amor; ita sibi vicissim persuadeant, nihil gratius se Deo facturos in Collegiis, quam si ea intentione, de qua dictum est, studiis se diligenter impendant: et licet numquam ad exercenda ea, quae didicerint, perveniant; illum tamen studendi laborem ex obedientia et caritate, ut par est, susceptum, opus esse magni meriti in conspectu divinae et summae majestatis apud se statuant.

Ex superioris praescripto studendum. p.4.c.5.§.2. et c.6.§.6.

3. Iis facultatibus singuli operam dabunt eosque audient praeceptores, quos Superior assignabit: praescriptam vero a Praefecto, vel a Mastro divisionem temporis, ac rationem studendi servent diligenter universi: nec aliis, quam ab eodem Praefecto sibi traditis, utantur libris.

Diligentia. p.4.c.6.§.8.

4. In audiendis lectionibus sint assidui, et in eis praevidendis diligentes, et postquam eas audierint, repetendis: iis, quae non intellexerint, interrogandis: aliis vero, quae oportuerit, adnotandis, quo in posterum memoriae defectui consulatur.

Disputationes publicae. p.4.c.6.§ 10

5. Intersint ordinariis scholarum, ad quas accedunt, disputationibus; et singulare sui specimen in doctrina praebere, modeste tamen, curent.

Privatae. p.4.c.6.§.11

6. Privatis praeterea, et quotidianis disputationibus ac repetitionibus omnes intersint: et qui disputant, ei, qui praeest, religiose obediant.

Modestia. p.4. c.6.§.6.

7. Cum ad publicas scholas eundum erit, eant et redeant invicem associati cum ea modestia interiore et exteriore, quae ad sui et aliorum aedificationem conveniat.

Colloquia cum externis. ibid.

8. Eorum colloquia, qui cum scholasticis externis loquendi habuerint facultatem, sint solum de rebus ad litteras, vel ad profectum spiritus pertinentibus, prout ad majorem Dei gloriam omnibus utilius fore judicabitur.

Latinae linguae usus. p. 4. c. 6. §. 13. et c. 13. § 3. Reg. 8. Rect.

9. Omnes quidem, sed praecipue humaniorum litterarum studiosi, latine communiter loquantur: atque hi memoriae, quod a suis Magistris praescriptum fuerit, commendent; ac stylum in compositionibus diligenter exerceant.

Studiis tempus. p.4.c.4.§ 1.

10. Ultra duas horas nemo aut legendo aut scribendo ad laborem incumbat, quin studium intermittat aliquantulo temporis intervallo.

Privati studii ratio. p. 4. c. 6. §. 14. M.

11. Horis privato studio attributis, qui superioribus facultatibus dant operam, domi repetant quae audierunt vel scripserunt in scholis, eaque curent intelligere: et intellecta sic examinent, ut ipsi sibi objiciant, et quae objecerint, solvant; quae nequeunt, adnotent ad interrogandum, vel disputandum.

INSTITUTIO

EORUM

QUI PER BIENNIUM PRIVATO STUDIO THEOLOGIAM REPETUNT.

1. Scholasticorum regulas, praeter eas quae, ad lectiones in scholis audiendas, earumque repetitiones, pertinent, non secus ac ceteri discipuli observent: praesertim vero ne studiorum fervore solidarum virtutum amor intepescat, omni diligentia curent. *Quae scholasticorum regulae illis communes.* p. 4. c. 15. §. 3.

2. Similiter ut alii Theologiae auditores collationi casuum, omnibus actibus, et menstruis etiam eorum disputationibus intersint. *Collationi casuum, et disputationibus intersint.*

3. In philosophorum autem disputationibus menstruis non solum interesse debebunt; sed poterunt etiam argumenta resumere, itemque in hebdomadariis theologorum, si Magistri non adsint; *Argumenta quando resument.*

4. Pro ratione studendi, et distributione horarum a Praefecto praescripta diligens et accuratum studium instituant earum materiarum, quas vel nullo modo, vel compendio audierunt, adhibitis commentariis eorum, qui eas diligentius pertractarunt. *Quaestiones omissae vel compendio tractatae.*

5. Deinde studeant praecipuis disputationibus totius theologiae, tum ea quae a probatis auctoribus scripta sunt, diligenter perpendendo, *Studium praecipuarum quaestionum.*

p. 4. c. 14. §. 1. et 5. Congr. can. 9. § decr. 55. et 72. tum proprio etiam ingenio capita quaedam, et principia theologiae, unde praecipuarum quaestionum series pendeat, disponendo; servatis tamen quam diligentissime iis, quae de doctrina s. Thomae sequenda a Societate constituta sunt.

Scribendae ex professo quaestiones. 6. Scribant ex instituto quaestiones aliquas cum suis fundamentis, et conclusionibus, et objectorum solutionibus more scholastico, perinde ac si eas praelegere in schola deberent, easque singulis vel alternis saltem mensibus Praefecto studiorum ostendant, ut ab eo dirigantur.

Privatae lectiones. 7. Habere etiam interdum poterunt ejusmodi lectiones, vel privatim coram nostris Doctoribus, vel in ipsis repetitionibus theologorum per tres circiter horae quadrantes, ut ad extremum Patres, qui adsunt, argumentari possint, vel denique, si videatur, in refectorio.

Publicae. 8. Consimiles quaestiones habere etiam poterunt de praeclara aliqua materia, quae denis ad summum praelectionibus absolvatur, in ea schola, eoque tempore, ut qui voluerint theologi, convenire possint.

Actus. 9. Distribuatur illis tempus ad quatuor actus particulares, et unum generalem habendum: et primus quidem particularis sub initium fere primi semestris, alter in fine, et sic deinceps singulis semestribus reliqui celebrentur, ita ut generalis ultimum semestre claudat.

Suas opi- 10. Liberum eis sit in actibus a Magistro-

rum suorum sententiis discedere ; suasque , *niones qua*
si libeat , tueri , dummodo nulla ratione alie- *ratione liceat defendere.*
nae sint a s. Thomae doctrina, ex V. congregationis decreto : ita tamen ut non solum de sententiis ipsis, sed etiam de fundamentis ac principiis, quibus eas tueri volunt, tempestive cum Praefecto, eoque qui praesidere debet, consentiant. Imo quo melius sui ingenii specimen dent, sinet Praeses eos libere respondere, nec, nisi cum maxime necesse sit, interpellabit.

11\. Intelligant denique biennio hoc curandum *Eruditio.* sibi esse, ut non solum in theologia docti ac prompti, sed in omni etiam ecclesiastica eruditione, quae theologum maxime decet, evadant.

12\. Itaque singulis diebus certum tempus ha- *Concilia, controversiae, canones.* beant ad accuratam sacrae scripturae, conciliorum, controversiarum, et canonum lectionem, et semper aliquo ordine notent, quae notatu di- P. 4. c. 6. B. gna videbuntur: nihil tamen parent ad conciones ex professo: et ex hoc studio aliquid interdum praelegant, vel in triclinio, vel alibi, prout Superiori videbitur.

13\. In canonum studio partem judiciariam *Canonum studium.* omittant, in ecclesiastica toti versentur nisi ad Decr. 30. normam decr. 30. congr. XVI. Praepositus Ge- Congr. XVI. neralis aliud in Domino judicaverit.

14\. Speciatim in id maxime studium incum- *Naturae propensio attendenda.* bant ad quod se magis propensos senserint, re diligenter cum Superiore communicata; ita tamen, ut ex aliis, quae praescribuntur, nullum omittant.

REGULAE

ADJUTORIS MAGISTRI

SIVE BIDELLI

Magistro obtemperet

1. Hujus munus erit omnia, quae a Magistro de scholarum potissimum exercitationibus injuncta fuerint, diligenter exequi.

Agenda circa scholam.

2. Curet ut et classis et cathedra munda sit: ut in ea pie dipicta aliqua tabella pendeat; ut subselliorum sit satis; ut munda eadem sint, ac recte disposita; ut quassata vel fracta reficiantur; ut certa Nostris scamna, itemque aliis religiosis separata ab externis assignentur; ut scholae tempestive aperiantur et claudantur.

Discipuli opportune monendi.

3. Eos opportune moneat, ad quos deinceps per vices disputare, repetere, theses defendere, aliaque hujusmodi praestare, ut constitutum a Magistro fuerit, pertinebit.

De conclusionibus. p.4.c.16. §. §. 10.

4. Praemoneat septem fere ante diebus eos, qui hebdomadarias theses sunt defensuri. Curabit autem, ut eae propositiones in tempore conscriptae sint. Eas vero primum ad Magistrum perferet corrigendas, tum ad Praefectum recognoscendas: quibus denique correctis, atque recognitis, eum qui defensurus est, admonebit, ut quot erunt opus exempla descripta afferat: eorum autem unum bene descriptum, pridie quam sit disputandum, mane publice affiget, reliqua disceptantibus deinde distribuet.

5. Horologium tum in lectionibus, tum in disputationibus semper habeat, ac tum Praefectum, tum Praeceptorem tempestive temporis elapsi admoneat, quo spatia ad disputatandum singulis praestituta serventur : et ex praescripto Praefecti signum det disputantibus tum inchoandi, tum finiendi. *Horologium.*

6. Classem, vel aulam ad publicos actus juxta academiarum consuetudinem ornandam curet; iisque, qui ad hujusmodi actus, aut ad quascumque disputationes invitati fuerint, sive argumentandi, sive eas cohonestandi causa, loca distribuat. *Publici actus.*

7. Si quem Nostrorum abesse a praelectionibus, repetitionibus, disputationibus, aut aliquid eorum omittere, quae ad studiorum rationem, vel morum disciplinam pertinent, notaverit, ad Superiorem deferet, ad Magistrum vero, si fuerit externus. *Quid ad Superiorem deferendum.* p.4.c.6.§.15

REGULAE

EXTERNORUM AUDITORUM SOCIETATIS.

1. Qui discendi causa Societatis Jesu gymnasia frequentant, intelligant, Deo juvante, non minus curatum iri pro viribus, ut pietate, ceterisque virtutibus, quam ut ingenuis artibus imbuantur. *Doctrina pietati jungenda.* p.4. c.7.§.1. et c.16.§.4.

Quae cujusque schola. 2. Eam quisque classem frequentabit; quae illi potest examen a Praefecto fuerit assignata.

p. 4. c. 13. §. 4. *Confessio et missa.* 3. Singulis saltem mensibus omnes peccata confiteantur, ac missae sacrificio quotidie constituta hora, concioni vero diebus festis decenter intersint.

p. 4. c. 7. § 2. et c. 16. § 1. *Doctrina christiana.* 3. Explicationi doctrinae christianae singulis hebdomadis omnes intersint, ejusque compendium ediscant, ut a Magistris fuerit constitutum.

p. 4. c. 7. §. 2. et c. 16. §. 2. *Arma in scholam non inferenda.* 5. Nemo ex nostris discipulis gymnasium cum armis, gladiolis, cultris, aut aliis ejusmodi, quae pro locis aut temporibns interdicta fuerint, ingrediatur.

A quibus abstinendum. p. 4. c. 16. §. 4 6. Abstineant omnino a jurejurando, a contumeliis, injuriis, detractionibus, mendaciis, a ludis vetitis, a locis etiam noxiis, vel a Praefecto scholarum interdictis, denique a rebus omnibus, quae morum honestati adversentur.

Corrector, ut adhibendus. p. 4. c. 7. §. 2. et c. 16. §. 5. 7. Intelligant in iis, quae ad mores ac studia bonarum artium spectant, cum praecepta, sive admonitiones, minus proderunt, Magistros paenis etiam severis esse usuros: qui aut eas recusarint aut spem emendationis non ostenderint, aut ceteris molesti, sive exemplo suo perniciosi fuerint, sciant se ex nostris scholis esse dimittendos.

Obedientia. 8. Omnes suis quisque Magistris obtemperent; rationem vero studendi ab illis praescriptam, tum in scholis, tum domi, quam diligentissime servent.

Diligen- 9. Serio animum ad studia et constanter ad-

jiciant: sint in scholis mature frequentandis assidui, in audiendis et recolendis praelectionibus, ceterisque obeundis exercitationibus diligentes. Quod si quid minus assequantur, aut si quid dubitent, Magistrum consulant. *tia et assiduitas.* p. 5. c. 6. §. 2. ibid. §. 8.

10. In scholis ne hac illac divagentur; sed in suis quisque subselliis locisque, modeste ac silentio, sibi ac suis rebus intenti sint; neque schola egrediantur, nisi facta a Magistro exeundi potestate. Ne scamna, cathedram, sellas, parietes, januas, fenestras, neque aliud quidpiam pingendo, scribendo, scalpello, aliave ratione deturpent, seu notent. *Quies; silentium.*

11. Pravas, aut etiam suspectas aliorum consuetudines fugiant: cum iis tantummodo versentur, quorum exemplo et consuetudine in litterarum studio, virtutumque proficiant. *Quae fugiendae consuetudines.*

12. A libris perniciosis et inutilibus legendis prorsus abstineant. *A quibus libris abstinendum.*

13. Neque ad publica spectacula, comoedias, ludos; neque ad supplicia reorum eant; neque personam ullam in externorum etiam domesticis seu privatis scenis agant, nisi data prius a Praefecto vel a Rectore potestate. *Spectacula et scenas vitent.* p. 4. c. 5. E. etc. 14. §. 2.

14. Sincerum animum purumque conservare, ac divinis legibus summa diligentia obtemperare nitantur: Deo vero, sacratissimo Jesu cordi, ac sanctissimae Virgini Deiparae, ceterisque sanctis, persaepe atque ex animo se commendent: Angelorum opem assidue, praecipue vero Angeli Custodis implorent. Modestiam tum alibi sem- *Pietas.*

per, tum in templo, atque in schola potissimum servent.

Vitae exemplum. 15. In rebus denique, atque actionibus omnibus ita se gerant, ut facile quivis intelligat, eos non minus virtutum, vitaeque integritatis esse, quam litterarum doctrinaeque studiosos.

REGULAE

ACADEMIAE.

Academiae quid. 1. Academiae nomine intelligimus coetum studiosorum ingenio et pietate praestantium ex omnibus scholasticis delectum, qui aliquo ex nostris Praefecto conveniunt, ut peculiares quasdam habeant exercitationes, ad studia pertinentes.

Qui admittendi. 2. Hoc ex numero censentur religiosi, si qui nostras scholas frequentant; ex aliis vero in academiam nemo admittatur nisi qui receptus sit in congregationem B. Virginis. Ceterum ubi mos tulerit, et Rectori videatur, alii etiam admitti poterunt, qui ex congregatione, atque adeo qui ex nostris scholasticis non sint.

Academici quales. 3. Academicos christiana virtute, ac pietate, diligentia in studiis, et scholarum legibus servandis, ceteris omnibus discipulis praestare, et exemplo esse oportet.

Acade- 4. Collegii Rector moderatorem, vel ex ipsis

Magistris; vel ex aliis Nostris, idoneum aliquem unicuique academiae praeficiet.

miae moderator.

5. In unam academiam theologi et philosophi fere convenire poterunt, in alteram rhetores et humanistae, in tertiam omnes grammatici, si nec nimis multi sint, nec ita doctrina inaequales, ut eaedem exercitationes omnibus fructuosae esse non possint: alioquin singulis scholis suas academias habere liceat.

Quotuplex academia.

6. Assiduitate academicorum, et exercitationum fervore academiae fructus maxime continetur. Quare si qui saepius abessent, aut exercitationes per vices obire recusarent; praesertim vero, qui propter immodestiam perturbationi aliis, aut offensioni essent, dimittendi erunt.

Assiduitas et exercitatio.

7. Magistratus qui in unaquaque academia saltem bis in anno pluribus academicorum secretisque suffragiis eligentur, hi ferme erunt: academiae rector, duo consiliarii, et unus secretarius, quibus alii etiam addi poterunt, muneraque distribui pro academicorum frequentia, loci consuetudine, et Rectoris collegii judicio.

Magistratus.

8. Rector in academia theologorum plerumque sit theologus: quod si interdum ex philosophis eligendus videretur, sit saltem ultimi anni. In academia item rhetorum, et grammaticorum quando ex diversis classibus constant, vel plerumque eligatur ex classe superiore, vel alternis, ut collegii Rector censuerit. Is autem eligendus, qui virtute, ingenio, et doctrina prae-

Rector.

stet : cujus erit academiam promovere, praeire ceteris virtute ac diligentia, et actum aliquem ex praecipuis academiae vel initio, vel in fine rectoratus habere. Poterit autem rector academiae theologorum interdum, si sit theologus, absente Magistro philosophos defendentes dirigere et argumentantium argumenta resumere et urgere.

Consiliarii. 9. Consiliarii erunt rectori loco et honore proximi, ejusque absentis vices primus consiliarius tenebit, priore etiam absente, secundus: eaque munera obibunt, quae Moderator academiae per se, aut per rectorem imponet.

Secretarius. 10. Secretarius libros omnes academiae diligenter servabit. Nomina academicorum, eo ordine quo in academiam recipiuntur, in libro scribet; in quem etiam seorsim nomina magistratuum, cum eliguntur, et omnia academiae acta, non tacitis academicorum, qui aliquid praestiterint, nominibus, referet: theologorum quoque et philosophorum elucubrationes, item rhetorum et grammaticorum scriptiones a moderatore selectas colliget ac servabit. Idem tempestive eos, ut se comparent admonebit, quos a moderatore cognoverit academiae exercitationes habituros, nisi in academia theologorum necesse videatur id fieri per adjutorem seu bidellum. In fine cujusque academiae publice pronuntiabit quaenam exercitationes, et a quibus habendae sint. Publice theses et exercitationum argumenta mature proponet.

11. Bis in anno, videlicet post creationem rectoris, aut etiam saepius, si necesse fuerit, consultationes, vel omnium academicorum, vel saltem magistratuum simul cum Moderatore habebuntur ad academiam promovendam, eaque tollenda, quae ejus progressum impedire videantur. *Consultationes.*

12. Vel in his consultationibus, vel ante creationem rectoris; academiae regulae legantur, quae vel in tabella scriptae sint, vel in libro academiae; in quo etiam omnia deinceps academicorum nomina scribenda erunt. *Regularum lectio.*

REGULAE

PRAEFECTI ACADEMIAE.

1. Ad pietatem academicos, non solum ad studia, promoveat: quod virtutum exemplo, et privatis, cum tulerit occasio, colloquiis praestare poterit. *Ad pietatem promovendi.*

2. Academiae regulas diligenter servari curet, in primisque in academicorum exercitationibus assiduitatem ac diligentiam exigat. *Regularum observatio.*

3. Efficiat ut omnes academici variis exercitationum generibus, quantum fieri potest, per vices exerceantur *Exercitatio.*

4. Insistat vestigiis Magistri Moderator: nec receptas consuetudines tollat nec novas introducat sine facultate Rectoris: nec quidquam *Nil sine superiore innovandum*

faciat, quod alicujus momenti sit quod non cum ipso communicet, et quae praescripta fuerint, diligenter exequatur. In defendendis etiam conclusionibus consueta disputandi ratio plerumque teneatur.

Qui magis exercendi. 5. Non abs re erit eos exerceri saepius, qui proxime sunt actus generales theologiae ac philosophiae habituri, vel publica specimina annua aut actum academiae solemniorem exhibituri; quos etiam ad hunc finem, ut instructiores sint, monebit et diriget.

Academiae tempus. 6. Horas academiae, repetitionum scilicet, disputationum, et similium; ita dispenset, ut horas congregationis non impediant, quo academici commode possint utrisque exercitationibus interesse: quam etiam ob rem nullus erit sine magna causa congregationis tempore privatis colloquiis retinendus.

REGULAE

ACADEMIAE THEOLOGORUM ET PHILOSOPHORUM.

Quae exercitationes. 1. Hujus academiae exercitationes trium fere generum esse solent. Praelectiones vel dissertationes seu problemata, repetitiones, et solemniores actus, quibus conclusiones publice defenduntur.

2. Convenient academici semel aut bis in hebdomada, die et loco a Rectore collegii disignando. *Tempus.*

3. In praelectionibus, quae communiores academiae exercitationes esse debent, aliquis academicorum quaestionem quamdam suo marte elaboratam, aut ingeniosum problema expositis in utramque partem confirmatisque rationibus ex cathedra erudite pertractabit, uno aut altero argumentante: licebit etiam cuique suum expromere judicium ac animadversiones, quae postquam in conventu examinatae ac probatae fuerint, una cum dissertatione praelecta, in librum academiae referentur. *Praelectionum forma.*

4. Repetitiones quandoque fient insignioris cujusdam quaestionis aut tractatus, stylo copiosiori, omissa scilicet scholasticae formae severitate ad ostendendam sub uno aspectu rerum connexionem et argumentorum vim melius dignoscendum. *Repetitionum forma.*

5. Solemniores actus ipse academia rector, nisi quid obstet, aut alius a Praefecto delectus interdum habere poterit, festis videlicet Natalis, Paschatis, Pentecostes, aut alio opportuno tempore: quibus actibus certam aliquam theologiae aut philosophiae materiam quibusdam conclusionibus comprehensam defendet, Magistro praesidente. In hujusmodi autem actibus forma scholastica observetur. *Actus.*

6. Hi actus ut cum aliquo apparatu fiant, curandum: adhibeatur autem a defendente praefatio aliqua et epilogus, quae prius sint, ut ce- *Actuum celebritas.*

tera quae publice recitantur, a generali studiorum Praefecto recognita et approbata. Externi etiam ad argumentandum aliique poterunt ad audiendum, quo disputatio celebrior sit, invitari.

Lingua vernacula. 8. Ut quae in scholis addidicerunt, in communem usum patrio sermone proferre assuescant, utile erit has exercitationes interdum etiam lingua vernacula fieri: in theologicis tamen cum delectu materiarum et consulto Superiore.

Exercitationes recognoscendae. 8. Exercitationes omnes tam solemnes quam ordinariae, priusquam indicentur ac affigantur, erunt a Praefecto academiae et a proprio Magistro recognoscendae.

REGULAE

ACADEMIAE RHETORUM ET HUMANISTARUM.

Academiae dies. 1. Qualibet hebdomada aut bis saltem in mense convenient, die et loco a Rectore collegii designato, praesente semper academiae Moderatore.

Quae exercitationes academicis habendae. 2. Academiae hujus exercitationes, quae pro opportunitate variari debent, hae fere erunt. 1. Legatur aliquid de praeceptis magis reconditis rhetoricae vel poesis: tum circa ea quidquid notaverit pro suo quisque ingenio profe-

rat allatis etiam ex auctoribus exemplis hujusmodi praecepta illustrantibus. 2. Declamatio fiat ex oratoribus vel poetis desumpta, quam sequantur aliorum observationes circa vocem, gestum, totam denique actionem. 3. Praelegatur auctoris latini, graeci vel vernaculi locus insignior. 4. Suo marte aut ad scriptoris eximii imitationem elaboratas epistolas, descriptiones, narrationes, orationes, inscriptiones, emblemata vel carmina recitent. 5. De re aliqua proposita singuli sententiam suam afferant, vel solvant quaestionem ad studia sua pertinentem expositis utrinque rationibus, vel actionem instituant more juridico, in qua causam alii defendendam, alii impugnandam suscipiant, non sine judice qui litem pro dignitate dirimat. 6. Analyses oratorias non siccas et jejunas, sed stylo elegantiori ornatas vel scriptas legant, vel prius meditati pronuntient. 7. Sese exerceant nunc in inventione, ad propositam materiam confirmationis vel confutationis locos excogitantes, sive meditato sive improviso; nunc in dispositione, probationes et affectus recte ordine collocantes; nunc in elocutione, figuras verborum et sententiarum rei inventae accommodantes. 8. Variarum scriptionum argumenta ad praeceptorum normam conscribant. 9. Dis tributis alicujus auctoris libris, singuli ex eo sententias descriptas non proferant modo, sed etiam commentario illustrent. Denique in omnibus se exerceant quae eloquentiam gignere et ab ea enasci solent.

Moderator etiam interdum aliquid de suo proferat et omnia dirigat.

Publicae exercitationes. 3. Ter aut quater in anno, harum exercitationum aliquas splendidiores operae pretium est, praesertim a rectore academiae, fieri cum apparatu aliquo et honoratiorum auditorum corona.

Praemia. 3. Praemia interdum melius academicas exercitationes obeuntibus dari poterunt, sive ex contributione, sive qua magis ratione Rectori collegii placebit.

Festus beatae virginis vel patroni dies. 5. Semel saltem singulis annis festus aliquis Beatae Virginis vel Patroni dies, quem collegii Rector constituet, celebri pompa orationis, poematis, versuum ad parietes affixorum, emblematum item, et insignium variorum exornabitur.

REGULAE

ACADEMIAE GRAMMATICORUM

Grammatica exercitatio. 1. Plerumque Moderator aliquid selectum ex grammatica quasi praecurrens, quod in schola sunt habituri, vel ex auctore eleganti, et jucundo praeleget, vel exercitationem instituet eorum, quae in schola exposita sunt.

Repetitio. 2. Initio academiae semper unus paratus veniet ad respondendum de iis, quae proxima academia dicta fuerint; adversus quem terni,

aut plures dubitationes aut vernaculas locutiones latine vel latinas vernaeule vertendas proponere poterunt, eodemque modo praelectionem a Moderatore habitam statim recolent.

3. Frequenter concertabitur, exercebitur inter dum stylus, interdum memoria, variabuntur phrases, aliquid etiam ex versionibus, grammatica graeca; et accessoriis et alia fient hujusmodi ex praescripto Moderatoris. *Disputatio.*

4. Aliqui interdum, aut etiam omnes, parati venient ad aliquod apophthegma breve, vel factum aliquod memoriter enarrandum. *Memoria.*

5. Praelectiones ipsas in schola habitas a Praeceptore, addita praefatiuncula, et aliqua, si videbitur, annotatione e suggestu interdum dicent. *Praelectiones privatae.*

6. Operae praetium erit haberi interdum aliquas praelectiones ab academicis, praesertim a rectore, apparatu invitatuque majore, addita concertatione duorum aut trium, privatis etiam praemiis; si libeat, distributis. *Publicae.*

7. Poterit a Moderatore poenae loco aliquid litterarium exigi; juberique, ut eorum nomina, qui minus bene, aut diligenter se gesserint, publice recitentur. *Poenae litterariae.*

8. Eae denique exercitationes proponi et variari debent, quae ita utilitatem habeant adjunctam, ut gratae etiam et decorae sint, quo magis ea voluptate academicorum animi ad studia incitentur. *Exercitationum varietas.*

FINIS.

INDEX

IMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni Sacr. Palat. Apost. Mag.

IMPRIMATUR

Joseph della Porta Patriarch. Constantinop. Vicesgerens.

ESTÀ

)O II.

)UE SICILIE